

Zaštita i održivo korištenje prekograničnih sistema
podzemnih voda u Dinarskom kršu

Mehanizmi saradnje u okviru projekta DIKTAS

- Projektna informacija-

Sadržaj

Projekat DIKTAS.....	1
Proces TDA – SAP	2
Ključni elementi TDA i SAP	2
Ishodi projekta DIKTAS	3
Rezultati projekta DIKTAS.....	3
Mehanizmi saradnje	4
Saradnja i donošenje odluka o mehanizmu saradnje	5

Lista skraćenica

CIE	Consultation and Information Exchange – Razmjena informacija i konsultacije
GEF	Global Environmental Fund – Globalni fond za okoliš
IW LEARN	International Waters Learning Exchange and Resources Network
NAP	National Action Plan – Državni akcioni plan
NIC	National Inter-ministerial Committees – Držvna među-ministarska komisija
SAP	Strategic Action Plan – Stateški akcioni plan
TDA	Transboundary Diagnostic Analysis – prekogranična dijagnostička analiza
UNDP	United Nations Environmental Programme
UNESCO-IHP	UNESCO’s International Hydrological Programme

Projekat DIKTAS

Krš je posebna vrsta geološkog okoliša koji se formira topivošću i rastvorljivošću usljed djelovanja vode na rastvorljive stijene, kao što su krečnjaci i dolomiti. Hidrogeološku formaciju krša karakteriše velika poroznost stijena, gotovo potpuna odsutnost površinskih voda, kao i visok stepen propusnost i velika brzina infiltracija, te brzi tokovi podzemnih voda.

Podzemne vode u Dinarskom kršu formiraju jedan od najvećih svjetskih sistema kraških podzemnih voda. Sistem se proteže od sjeveroistočne Italije kroz Sloveniju, Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Crgnu Goru sve do Albanije. Dinarski masiv je krečnjačkim lancem povezan sa kraškim formacijama koje se takođe pojavljuju u Srbiji, FYR Makedoniji, a vjerovatno i na sjeverozapadu Grčke. Veći dio ovog područja je još uvijek netaknuta priroda i karakteriše ga različit geomorfološki okoliš.

Projekat DIKTAS (2010 – 2014) iniciran je od strane država koje dijele ove resurse podzemnih voda i on je u potpunosti GEF-ov regionalni projekat, kojeg implementira UNDP i provodi UNESCO. Aktivnosti Projekta fokusirane su na Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Crnu Goru. Nekoliko drugih zemalja i međunarodnih organizacija su takođe podržale ovaj Projekat dajući vrijedan doprinos realizaciji ciljeva Projekta. Projekat je usmjeren na pitanja održivog upravljanja podzemnim vodama i ekosistemima krša. Ovo je prvi pokušaj da se na globalnom nivou predstavje principi integralnog upravljanja prekograničnim resursima kraških podzemnih voda u tolikom obimu.

Projekat predstavlja zajednički napor da se:

- omogući pravedno i održivo korištenje prekograničnih vodnih resursa Dinarskog kraškog sistema podzemnih voda, i
- zaštite jedinstveni ekosistemi podzemnih voda karakteristični za Dinarisko kraško područje Balkanskog poluostrva.

Proces TDA – SAP

"Da bi se ostvarile globalne koristi za okoliš, međunarodni projekti u oblasti voda moraju se baviti okolišnim problemima prekograničnih voda " (GEF Strategija 1996). U mnogim slučajevima, kao što su i podzemne vode Dinarskog krša, ti prekogranični problemi, i akcije potrebne za njihovo rješavanje nisu adekvatno definirane.

Treba poduzeti zajedničke, prekogranične napore kako bi se identificirala prioritetna pitanja zaštite okoliša i formulirao dogovoreni Strateški akcijski program (SAP) prije razvoja bilo koje tehničke pomoći, jačanje kapaciteta, ili investicijskog projekta. Zemlje koje dijele podzemne vode, trebaju raditi zajedno kako bi se izradila prekogranična dijagnostička analiza (Transboundary Diagnostic Analysis - TDA) i identificirali prioritetni okolišni problemi koji se odnose na prekogranične vode i uzroci problema koji proizlaze iz politika različitih privrednih sektora. Nakon toga potrebno je formulirati Strateški akcijski program (SAP) kako bi se iznijele akcije potrebne za rješavanje prioritetnih problema. SAP sadrži potrebne radnje (uključujući i obaveze zemlje za implementaciju); akcije potrebne za rješavaju prekograničnih pitanja koje zahtijevaju finansiranje kroz državne obaveze ili drugim sredstvima, kao što su bilateralne ili multilateralne pomoći, zajmovi, ili putem Agencija za provedbu programa; konačno sadrži dodatne akcije potrebne za rješavanje prekograničnih okolišna pitanja koja imaju uvećane troškove koje GEF može finansirati.

Ključni elementi TDA i SAP

TDA je objektivna procjena, a ne pregovarački dokument. Ona koristi najbolje dostupne verificirane naučne i tehničke podatke u cilju ispitivanja stanje okoliša i uzroka za njegovu degradaciju. Analiza se provodi na unakrsni sektorski način, s naglaskom na prekogranične probleme ne ignorišući pri tome probleme i prioritete pojedinih država.

Ključni element SAP je dobro definirana referentna osnova potrebnih intervencija, tako da postoji jasna razlika između djelovanja sa koristima za pojedinu državu i onim koje se odnose na prekogranične probleme sa globalnim koristima. Drugi ključni element uključuje institucionalne mehanizme za provedbu SAP odabrane na regionalnom i državnom nivou.

Prekogranični okoliša analiza koja se odnosi na vode. Postupak za zajedničku pripremu Strateškog akcionog programa (SAP) među zemljama započela je sa analizom prioritetnih prekograničnih okolišnih problema (kroz TDA). Šta uzrokuje aktuelnu degradaciju? Koje sektorske aktivnosti uzrokuju degradaciju i koliko je ozbiljna ta degradacija? Koje informacije nedostaju o postojećem stanju okoliša, političkim distorzijama i institucionalni nedostacima? Analiza zainteresovanih strana i uključivanje javnosti su od velike važnosti, tako da su uključeni i ekonomski i socijalni aspekti.

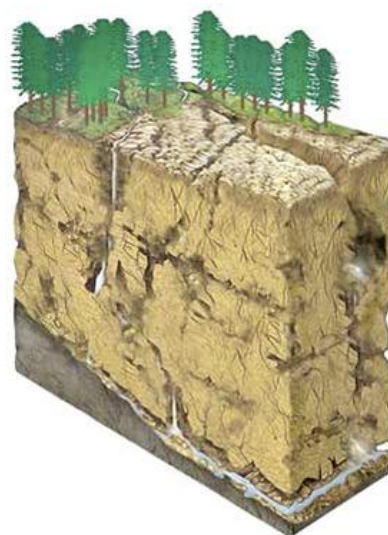
Odnos s državnim dokumentima o okolišnom planiranju i ekonomskom razvoju. Odgovori uključeni u državne dokumente i planove o okolišu ulazni su dokumenti u analizi na prekograničnom nivou. Analiza uzroka degradacije i potrebe za izgradnjom kapaciteta uključuje i pregled ekonomskih razvojnih planova i sektorskih ekonomskih politika države.

Uspostava jasnih prioriteta. SAP će uspostaviti jasne prioritete za akciju, koje će biti potvrđene od strane najviših nivoa vlasti, dok će informacije u vezi ovih pitanja biti široko dostupne. SAP će osigurati uravnotežen program preventivnih i dodatnih akcija, podržavajući istovremeno aktivnosti ulaganja i izgradnje kapaciteta, te identificirati ključne aktivnosti u sljedećim područjima: Prioritet preventivnih i dodatnih mjera; Unakrsna pitanja i povezivanje s drugim ključnim područjima; potrebana za institucionalno jačanje i izgradnju kapaciteta; uključivanja zainteresiranih strana i aktivnosti na podizanju svijesti javnosti; program praćenja i procijene; Institucionalni mehanizmi za provedbu.

Uspostava realne osnove. Zemlje uključene u projekat DIKTAS trebaju se dogovoriti o osnovnim preuzetim okolišnim obavezama (koje bi trebale biti finansirane u zemlji putem donatora ili kredita) i aktivnosti potrebnih za rješavanje prekograničnih prioriternih problema. Važno je da aktivnosti uključene u SAP budu realno finansijski planirane, te u skladu s predviđenom dostupnosti domaćih i međunarodnih fondova. Međunarodna pomoć, uključujući i pomoć Europske unije, može biti prikladna u toku izrade nacrtu SAP kako bi se podržala međunarodna obaveza za akciju.

Ishodi projekta DIKTAS

Projektom se stiče bolje znanje o izvoru i konsenzusu o utvrđivanju uzroka degradacije (TDA), mehanizam konsultacija među zemljama koje dijele resurse podzemnih voda, formalni sporazum o korektivnim mjerama, uključujući političke, zakonske i institucionalne reforme, kao i ulaganja, koje treba zajednički poduzeti (SAP), te poboljšanje svijesti javnosti i održiva međunarodna podrška. Rezultati se mjere u smislu postizanja ključnih mjerila (osnivanje državnih međuministarskih komisija, odobrenje TDA, ovjera SAP, osnivanje zajedničkog stalnog mehanizma konsultacija).

Rezultati projekta DIKTAS

Rezultati projekta uključuju sljedeće:

- (i) Razvoj Prekogranične dijagnostičke analize (TDA) i njeno usvajanje.
- (ii) Utvrđivanje osnovni uslova, i dogovorene i usvojene indikatore stanja okoliša.
- (iii) Uspostavljanje među-državnog savjetodavnog tijela i njegova operativnost.

- (iv) Kroz process SAR usvajanje ciljeva kvaliteta vodnih resursa i okoliša i uspostavu zajedničkog usaglašenog programa monitoringa ekološkog statusa.
- (v) Uspostavljen i operativan mehanizam za koordinaciju i razmjenu sa drugim relevantnim projektima i inicijativama, uključujući GEF podršku partnerstvu za Mediteran i druge.
- (vi) Osnovane državne ad-hoc među-ministarske komisije usmjerena na usklađivanje postojećih okvira, i prioriternih reformi.
- (vii) Partnerska konferencija za objedinjavanje međunarodne podrške za provođenje prioriternih aktivnosti.
- (viii) Regionalni SAP (i NAP) usvojen na visokom nivou.
- (ix) Odabrani medijski događaji kojima će se istaći progress projekta i njegova dostignuća.
- (x) Ciljani program izgradnje kapaciteta kako bi se potakla primjena nove prakse, ponašanja i tehnika.
- (xi) Učešće u aktivnostima IW LEARN, i uspostava web-stranice.

Mehanizmi saradnje

U okviru projekta DICTAS, četiri zemlje u kojim se realizuje DICTAS projekat (Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska i Crna Gora) dogovorile su se da uspostave dva mehanizma u cilju unapređenja konsultacija i razmjene informacija između vladinih tijela uključenih u upravljanje vodnim resursima. Dva mehanizma obuhvataju **Nacionalne međuresorne odbore (NIC)** u svakoj od projektnih zemalja, kao i **Tijelo za konsultacije i razmjenu informacija (CIE)** na regionalnom nivou.

Cilj NIC Nacionalnih međuresornih odbora je:

- (i) uključivanje svih relevantnih državnih institucija u nastojanju da se sprovede integralno upravljanje zemljištem i vodnim resursima i usklade postojeći okviri politike na državnom nivou, i
- (ii) doprinos pripremi, pregledu i donošenju ključnih dokumenata DICTAS-a.

Ukoliko postoje organi na državnom nivou sa sličnim međuresornim funkcijama u projektnim zemljama, oni će se po potrebi koristiti i unapređivati.

Tijelo za konsultacije i razmjenu informacija (CIE)

Tijelo za konsultacije i razmjenu informacija biće sastavljeno od viših Vladinih predstavnika četiri zemlje i predstavljace centar međunarodne saradnje u okviru konteksta projekta, ali i šire. Ono će biti prvi korak na putu ka sistematskom obavezivanju na prekograničnu saradnju

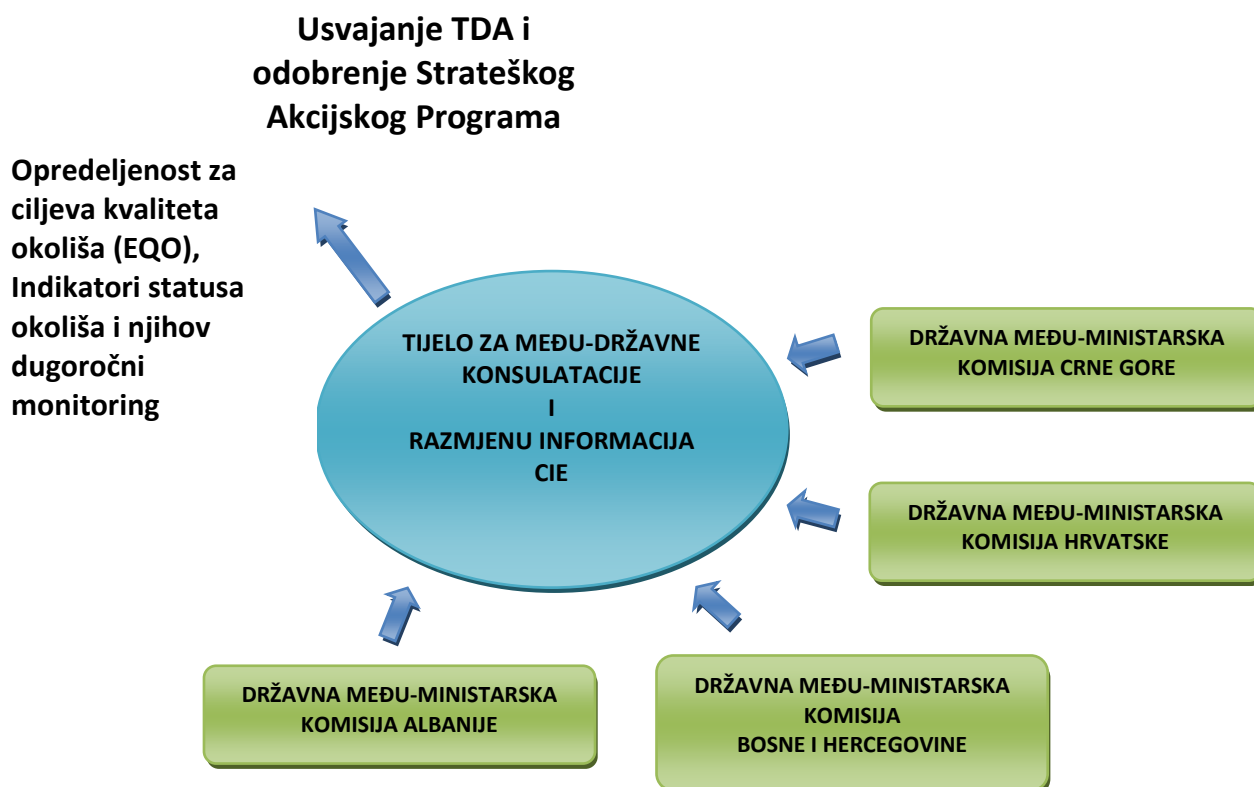
u upravljanju vodnim resursima. Druge zemlje koje dijele podzemne vode Dinarskog krša mogu se pridružiti Tijelu po njihovom zahtjevu

Nacionalni međuresorni odbori i Tijelo za konsultacije i razmjenu informacija zajedno predstavljaju ključnu kombinaciju tehničko - političkog sučelja projekta koji će raspravljati, komentarisati i odobravati projektne dokumente kao što su Prekogranična dijagnostička analiza (TDA), ciljevi zaštite okoliša, indikatori statusa okoliša i njihovo dugoročno praćenje. Oni će imati centralnu ulogu u pripremi i implementaciji Strateškog akcionog programa (SAP) sa ciljem harmonizacije postojeće politike i institucionalnih okvira.

Saradnja i donošenje odluka o mehanizmu saradnje

Svaki NIC će biti sastavljen od iskusnih stručnjaka iz ministarstava i vladinih agencija koje su uključene u upravljanje vodnim resursima, planiranje korištenja i / ili razvoj politike za kraške podzemne vode. NIC članovi će biti pozvani da sudjeluju u mehanizmu od strane državnog Upravnog odbora projekta DIKTAS i državnog focal pointa projekta DIKTAS. Dodatne institucije mogu se pridružiti NIC po zahtjevu.

Svaki NIC će predložiti člana u CIE tijelo koji će predstavljati svoju zemlju na regionalnom / međunarodnom nivou. Nakon što su četiri CIE člana nominovani, tijelo će sazivati i održavati redovne godišnje sastanke. Odluke CIE tijela će se usvajati konsenzusom između članova.

DITAS

